

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága ügyvéd által képviselt felperesnek ügyvéd által képviselt alperes ellen házasság felbontása és házastársi közös vagyon megosztása iránt a Pécsi Városi Bíróságnál 13.P.21.232/2003. számon megindított és a Baranya Megyei Bíróságnak 3.Pf.21.187/2007/4. számú ítéletével befejezett perében az említett számú másodfokú ítélet ellen a felperes által 244. sorszám alatt előterjesztett felülvizsgálati kérelem folytán a 2009. április 21. napján megtartott tárgyalás alapján meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítélet felülvizsgálati kérelemmel támadott rendelkezéseit hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg az alperesnek tizenöt napon belül 200.000 (Kettőszázezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget, valamint az államnak külön felhívásra 664.350 (Hatszázhatvannégyezer-háromszázötven) forint felülvizsgálati eljárási illetéket.

I n d o k o l á s :

A jogerős ítélet alapjául szolgáló tényállás szerint a peres felek 1987. július 3-án kötöttek házasságot, az életközösségük 2003. március 31-én végleg megszakadt, majd a házasságukat az első fokú bíróság a jelen perben 2005. április 18-án hozott és ugyanezen a napon jogerőre emelkedett 100. sorszámú részítéletével felbontotta.

A felperes módosított keresetében a felek házastársi közös ingó- és ingatlan vagyonának megosztását, és ezen belül - egyebek mellett - az alperes arra való kötelezését kérte, hogy - a S. Kft.-beli üzletrészt a házastársi közös vagyon megszüntetése címén az alperes váltsa magához 7.178.500 forint ellenérték fejében, és

fizessen meg neki a közös bankszámlák életközösség megszakadásakor követelésének a fele részeként 7.026.263 forintot, a tagi kölcsön fele részeként pedig további 8.222.500 forintot.

Az alperes az érdemi ellenkérelmében a fentebb részletezett vagyontárgyak vonatkozásában a kereset elutasítását kérte. A felperes kft.-üzletrészeének a magához váltására nem volt hajlandó, a bankszámlák követelésének a vagyonmérlegből való kihagyását kérte arra való hivatkozással, hogy azok a kft. tulajdonát képezik.

Az elsőfokú bíróság a kijavított ítéletével a felek házastársi közös ingó és ingatlan vagyonát megosztotta és kötelezte az alperest - egyéb rendelkezések mellett - arra, hogy fizessen meg a felperesnek 15 napon belül 16.905.838 forintot, valamint ezen összegből 2.126.108 forint után 2003. március 31. napjától, 5.575 forint után 2006. január 1. napjától, 272.500 forint után 2004. január 1. napjától, és 2.038.435 forint után 2006. április 1. napjától járó törvényes mértékű kamatot, ezt meghaladóan pedig a felperes keresetét elutasította.

Az ítéletének indokolásában tényként állapította meg - többek között - azt, hogy a házassági életközösség ideje alatt a felek jelentős értékű ingó- és ingatlan vagyont szereztek.

Az 1997. január 10-én kelt társasági szerződéssel alapították a felek a S. Kft.-t, (a továbbiakban: Kft.) amelyben - a módosított társasági szerződés szerint - az életközösség megszűnésekor az alperesre kedvezőbb 2.100.000 - 900.000 forint összegű törzsbetéttel rendelkeztek, amely az alperest 210 (70 %), a felperes pedig 90 (30 %) szavazatra jogosította. A módosított társasági szerződés az üzletrész felosztását a taggyűlés 3/4-es (75%) szótöbbséggel hozott határozatához köti.

A felperes házastársi vagyonközösség jogcímén megszerzett 50 %-os mértékű üzletrészeének az alperes nevén nyilvántartott 20 %-os mértékű részét a jogerős ítélet 1.429.800 forint értékben a felperes javára elszámolta, a felperes nevén nyilvántartott - 30 %-os mértékű - üzletrészt pedig az alperes a jogerős ítélet meghozatala után, 2008. december 2-án 2.000.000 forint vételár ellenében megvásárolta.

Az életközösség megszűnésekor a felek több bankszámlával és takarékbetéttel rendelkeztek.

Az alperes 2003. március 26-án a Kft. számlájáról 500.000 forintot, 2003. április 2-án ismét 500.000 forintot, majd 2003. április 4-én 4.500.000 forintot kiváltott. 2003. április 4-én a S. és Vidéke Takarékszövetkezetnél számlát nyitott a saját nevére és azon 5.700.000 forintot helyezett el.

Az életközösség fennállása alatt az alperes a közös vagyon terhére összesen 16.445.000 forint hosszú lejáratú kamatmentes tagi kölcsönt nyújtott a Kft.-nek, amelyből a kft. az életközösség megszűnéséig 430.000 forintot fizetett vissza. A tagi kölcsön ezt meghaladó része a felek részére nem került visszafizetésre, és azzal sem a kft. törzstőkéjét, sem „a felek üzletrészenek értékét nem emelték.”

A kijavított ítélet felülvizsgálattal érintett részeinek az indokolása szerint kihagyta az elsőfokú bíróság a közös vagyon mérlegéből - többek között - az alperes nevén vezetett bankszámla követelését, mert ezt a számlát az alperes néhány nappal az életközösség megszűnése után, 2003. április 4-én 5.700.000 forint befizetéssel nyitotta meg, bizonyította viszont azt, hogy ezt megelőzően, 2003. március 26-án 500.000 forintot, 2003. április 2-án újabb 500.000 forintot, 2003. április 4-én pedig további 4.500.000 forintot felvett a kft. nevére szóló bankszámláról. Erre tekintettel az elsőfokú bíróság arra az álláspontra jutott, hogy az alperes nevére szóló 017 végű számlaszámú bankszámla követelése nem a felek közös vagyonához, hanem a kft. vagyonához tartozik.

A felek által is elismerten az alperes az életközösség ideje alatt összesen 16.445.000 forint tagi kölcsönt nyújtott a Kft.-nek. A felperes által becsatolt házastársi vagyontársaságot megszüntető szerződéstervezet szerint az említett tagi kölcsönből csupán 430.000 forint került visszafizetésre, és az alperes maga is elismerte, hogy több visszafizetés nem történt, annak felhasználásával pedig a kft. sem a törzstőkét, sem az üzletrészt (helyesen: törzsbetéteket) nem emelte fel. A tagi kölcsönszerződésnek kizárólag a kft. és az alperes az alanya, a kötelemben a felperes nem szerepel, ezért a kölcsön visszafizetése iránti igénynek a kft.-vel szembeni érvényesítésére kizárólag az alperes jogosult.

Nem volt vitás a perben az, hogy az alperes a kölcsönt a házastársi közös vagyon terhére nyújtotta a Kft.-nek, annak visszafizetésére azonban a kft. kizárólag a vele szerződéses viszonyban lévő alperes részére köteles. Ezért a bíróság az alperest a kamatmentesen nyújtott tagi kölcsön 430.000 forintos törlesztéssel csökkentett része felének: 8.007.500 forintnak a felperes részére történő megfizetésére kötelezte a Csjt. 31.§ (2) bekezdése alapján.

Szükségtelennek találta, és ezért mellőzte az elsőfokú bíróság a számlavezető pénzügyi intézetek felperes által indítványozott ismételt megkeresését a vitás számlára vonatkozó összes pénzmozgás közlése végett, mert a peresített számlák egyenlegeinek összege a pénzügyi intézetek által már közölt adatok alapján teljes körűen feltárható volt, és a bizonyítási eljárásnak kizárólag az

előterjesztett igények alapos vagy alaptalan voltának a megállapítása a célja, nem pedig az esetleg peresíthető további igények után való kutatás.

Hasonlóképpen indokolatlannak találta az elsőfokú bíróság a felperes által indítványozott könyvszakértői bizonyítás elrendelését annak tisztázása végett, hogy a Kft. könyvelésében a kölcsön milyen módon szerepel. Tekintettel ugyanis arra, hogy a Kft. a kölcsönt kizárólag az alperesnek köteles visszafizetni, e körülményeknek csak az alperes és a Kft. jogviszonyában lehetne jogi jelentősége, a felperes és a Kft. közötti jogviszony hiánya folytán viszont a kölcsön elszámolására csak a peres felek között volt mód.

A kijavított elsőfokú ítélet ellen mindkét peres fél fellebbezéssel élt.

A másodfokú bíróság az ítéletével az elsőfokú bíróság kijavított ítéletét a fellebbezett részében részben és - egyéb rendelkezések mellett - akként változtatatta meg, hogy az alperes által megfizetendő marasztalási összeget 6.617.054 forintra leszállította, és a fentieket meghaladóan tekintette a keresetet elutasítotttnak.

A döntését azzal indokolta, hogy a felperesi fellebbezésben írtakkal szemben az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy az alperes az általa 2003. április 4-én nyitott számlán a Kft. számlájáról levett 5.700.000 forintot helyezte el. A rendelkezésre álló okirati bizonyítékokat az elsőfokú bíróság helyesen mérlegelte. A másodfokú bíróság álláspontja is az volt, hogy arra figyelemmel, hogy a Kft. számlájáról levett pénzt ugyanazon a napon helyezte át az alperes a saját számlájára, bizonyítást nyert az alperes személyes előadása, miszerint a Kft. számlájáról különített el pénzeket. Az a felperesi állítás, hogy az alperes a közös megtakarított pénzüket helyezte volna el a 017-es végű számlán, nem nyert bizonyítást és ez szakértővel, illetőleg pénzügyi megkereséssel sem bizonyítható, az erre irányuló további bizonyítás elrendelését a másodfokú bíróság is szükségtelennek tartotta.

A tagi kölcsönrel kapcsolatban az elsőfokú bíróság a tényállást ugyancsak helyesen állapította meg. Egyező előadást tettek a felek arra nézve, hogy a közös vagyon terhére közösen 16.445.000 forint kölcsönt nyújtottak a S. Kft. részére. A kereset mellékleteként becsatolt, P-t, 1997. január 10. napján kelt megállapodás és az 1997. szeptember 26-án ezt módosító megállapodás alapján kétségek nélkül a kölcsönszerződés alanya S. L., illetőleg a S. Kereskedelmi Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság. Ezt helyesen rögzíti az elsőfokú bíróság az ítéletében. E módosított szerződésből megállapíthatóan a hitelkeret-megállapodás lejárt

2012. december 31. napja, mely időpontra köteles a Kft. a kölcsönt visszafizetni.

Kétségtelen, hogy az írásbeli szerződés alapján a Kft. és az alperes a kölcsönszerződés alanya, azonban ez nem indok arra, hogy a 2012. december 31-i lejárát előtt az alperes a Kft-től a felperest megillető fele kölcsönt visszafizesse a felperesnek. A kölcsönszerződés lejártakor a peres felek az általuk a közös vagyon terhére, a Kft-nek nyújtott kölcsönre közösen is válnak jogosulttá.

A Csjt. 30. § (2) bekezdése értelmében bármelyik házastársnak a vagyontársaság fennállása alatt kötött visszterhes ügyletét a másik házastárs hozzájárulásával kötött ügyletnek kell tekinteni. A Kft.-ben a felperes és az alperes is, tehát mindketten tagok, a kölcsönt a közös vagyonból adták, ezért 2012-ben a kölcsönszerződés lejártakor a kölcsön a Kft. részéről mindkét fél részére visszajár.

A kölcsönt az alperes is csak legkésőbb 2012-ben követelheti vissza a Kft-től. Ez a perbeli tagi kölcsön olyan kint lévő követelése a feleknek, amely jelenleg egyik félnek sem jár, a lejáratkor azonban arra 50-50 %-ban lesznek jogosultak. Az, hogy a lejáratkor a tagi kölcsön milyen összegű lesz, ez a jelen ítéletében nem számolható el, nem állapítható meg.

Tekintve a már fent kifejtettek alapján, hogy a Kft. a kölcsönrel mindkét fél részére tartozik, nem kötelezhető az alperes, hogy a Kft. helyett a kölcsön lejárati ideje előtt a felperes részét megfizesse házassági vagyontársaság elszámolása címén. Ennyiben az alperes fellebbezése megalapozott volt.

Összegezve az alperes által a házassági vagyontársaság megszüntetése címén a felperesnek megfizetett tételeket, az elszámolás az alábbiak szerint alakul:

A közös ingó vagyon megosztása folytán tehát az alperes összesen 6.617.054 forint értékkülönbséget köteles megfizetni a felperesnek, amely az alábbi tételekből áll:

Ingó megváltási ár	867.750 forint
Ingatlan többlethasználati díj	1.642.761 forint
Üzletrész különbség	1.429.800 forint
Alperes nevén nyilvántartott számlákon lévő pénzösszeg fele	1.034.918 forint
	1.091.250 forint
	5.575 forint
	545.000 forint
Összesen:	6.617.054 forint

A 6.617.054 forint marasztalási összegből az alperes az elsőfokú ítéletben írt időponttól kezdődően az ott írt mértékű kamatot köteles megfizetni 2.126.168 forint után (mely az 1.034.918 forint és az 1.091.250 forint együttes összege), továbbá 5.575 forint, 545.000 forint, és 1.642.761 forint után.

A jogerős ítélet ellen a felperes felülvizsgálati kérelemmel élt annak megváltoztatása és az alperes arra való kötelezése iránt, hogy fizessen meg neki az alperes nevére nyitott bankszámla követelésének a megosztása folytán további 2.850.000 forintot, és annak 2005. április 4. napjától kezdődően a kifizetés napjáig járó törvényes kamatát, valamint a Kft.-nek közösen nyújtott tagi kölcsön öt megillető fele részeként további 8.222.500 forintot.

A felülvizsgálati kérelmének részletesen kifejtett indokai szerint a jogerős ítélet általa sérelmezett rendelkezéseinek, illetve részeinek az alapjául szolgáló tényállás megállapításának a módja, valamint a perben eljáró bíróságoknak az arra alapított érdemi döntése a Pp. 163. § (1) bekezdését, 164. § (1) bekezdését, a Pp. 177. § (1) bekezdését és a 206. § (1) bekezdését, továbbá a Csjt. 27. § (1) és 28. § (1) bekezdését sérti.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (2) bekezdése alapján csak a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta felül.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

I.1. A jogerős ítélet a felülvizsgálattal támadott körben - a II.2. pontban részletezett kivételtől eltekintve - a peres felek egymással részben ellentétes előadásának, a perben kirendelt igazságügyi szakértők véleményének, valamint a becsatolt okirati bizonyítékok adatainak az egymással való egybevetése, azok okszerű, logikai ellentmondásoktól mentes, és a Pp. 206. § (1) bekezdésében foglalt elveknek egyébként is megfelelően történő értékelése alapján, megalapozottan állapította meg a tényállást.

Nem iratellenes ugyanis a megállapított tényállás akkor, ha egyes bizonyítékokkal ellentétes ugyan, de azt más bizonyítékok kellően alátámasztják, a bíróságnak a bizonyított tények egymással való egybevetése, azok összességében történő értékelése és meggyőződése szerinti elbírálása alapján levont következtetése pedig nem tekinthető okszerűtlennek önmagában azért, mert a bizonyított tények más következtetés levonására is alapot adhatnak.

A tényállás megállapítása során a bizonyítási teher Pp. 164. §-ában foglalt főszabályának a helyes alkalmazásával értékelte a másodfokú bíróság az alperes terhére mindazon tények bizonyítatlanságának a következményeit, amelyek vonatkozásában az felperesnek állott érdekében az, hogy a - az alperes tagadásával ellentétes - saját tényállításait a bíróság valóban fogadja el.

A Pp. 163. § (1) bekezdése szerint a bíróság a per eldöntéséhez szükséges tények megállapítása végett rendel el bizonyítást, e tények körét viszont nem a felek bizonyítási indítványai, hanem a per érdemi elbírálására irányadó anyagi jogi, kivételesen pedig eljárásjogi szabályok határozzák meg. A rendelkezésre álló peradatok alapján a felek jogvitájának az érdemi elbírálására irányadó Csjt. 27. § (1) és 28. § (1) bekezdésének, valamint a 31. § (2) bekezdésének az alkalmazásához szükséges tények köre megalapozottan megállapítható volt, nem sértett tehát eljárásjogi szabályt sem az első-, sem a másodfokú bíróság azzal, hogy a felperes által indítványozott további szükségtelen bizonyítást mellőzte.

A Pp. 270. § (2) és 275. § (3) bekezdésében foglaltakból viszont az következik, hogy a tényállás megállapításának a módjára vonatkozó és az ügy érdemi elbírálására is lényeges kihatással lévő eljárásjogi szabálysértés hiányában a szabad bírói mérlegeléssel megállapított tényállás felülvizsgálati eljárás keretében történő felülmérlegelésének, a bizonyítékok újbóli értékelésének nincs helye.

II.1. Helyesen hivatkozik ugyan a felperes a felülvizsgálati kérelmében arra, hogy a házastársi közös vagyon Csjt. 27. § (1) bekezdése szerinti törvényes vélelmével szemben az arra hivatkozó felet terheli annak a bizonyítása, hogy az életközösség megszűnésekor meglévő valamely vagyontárgy - a szerzés időpontja, jogcíme vagy megszerzésének forrása alapján - a Csjt. 28. § (1) bekezdése szerinti (saját) különvagyonához tartozik.

Alaptalanul érvel viszont azzal, hogy az alperes nevén nyilvántartott bankszámla követelése felek közötti elszámolásának a mellőzése az alperesi különvagyonon jelleg bizonyítottságának a hiánya miatt a Csjt. 27. § (1) és 28. § (1) bekezdését sértené.

A Csjt. - felperes által hivatkozott - 27. és 28. §-aiban foglaltakból ugyanis az következik, hogy egyrészt az említett házassági vagyonjogi szabályok hatálya kizárólag a házassági életközösség idejére terjed ki, és a közös vagyon, illetőleg a különvagyonok fogalmi köre is csak az életközösség fennállásához kapcsolódóan értelmezhető, másrészt az egyes alvagyonok bármelyikéhez kizárólag olyan vagyontárgyak tartoznak, amelyeket az

említett időszakban - akár együttesen, akár külön-külön - a házastársak szereztek meg.

Nem tartoznak tehát a házastársak Csjt. által meghatározott alvagyonainak a körébe az olyan vagyontárgyak, amelyeket a házastársak - ide nem tartozó kivételektől eltekintve - nem az életközösség ideje alatt, hanem azt megelőzően vagy azt követően szereztek meg, továbbá amelyeket - akár az életközösség ideje alatt, akár azt megelőzően vagy azt követően - nem a házastársak valamelyike, hanem harmadik - akár természetes, akár jogi - személy szerzett meg.

Az ítélezési gyakorlat kivételesen megállapítja ugyan az olyan vagyontárgy értékének, illetve a megszerzéséhez felhasznált készpénznek (nem pedig magának az adott vagyontárgynak!) a közös vagyoni jellegét is, amelyet a házastársak valamelyike az életközösség megszűnését követő rövid időn belül szerzett meg, feltéve, hogy az eset egyéb körülményei arra utalnak, hogy a szerzéshez nem az életközösség megszűnésekor meglévő saját különvagyonához, vagy az azt követően szerzett (polgári jogi értelemben vett) vagyonához, hanem a közös vagyonhoz tartozó vagyoni eszközök nyertek felhasználást.

A felülvizsgálati eljárásban is irányadó tényállás alapján sem megalapozatlannak, sem okszerűtlennek nem minősíthető, viszont a perben eljáró bíróságoknak az a következtetése, hogy a röviddel az életközösség megszűnése után az alperes nevére nyitott számlán elhelyezett összeg nem a felek közös vagyonához, hanem a Kft. vagyonához tartozott, ezért annak a felek közötti megosztására annak ellenére sincs mód, hogy a vitás bankszámlapénz különvagyonai jellegére az alperes a perben nem hivatkozott.

A gazdasági társaságokról szóló - perbeli időszakban hatályos - 1997. évi CXIV. törvény (a továbbiakban: Gt.) 156. § alapján ugyanis a Kft. ügyeinek intézését és a társaság képviseletét az életközösség ideje alatt és azt követően is az ügyvezető alperes látta el, aki e jogkörében eljárva a Kft. készpénzének a kezelésére is jogosult volt. A Legfelsőbb Bíróság házassági vagyoni ítélezési gyakorlata egységes abban, hogy nincs jogi lehetőség olyan vagyontárgy házastársi közös vagyonként történő megosztására, amely az életközösség megszűnésekor bizonyítottan nem a házastársak közös tulajdonát, hanem valamely gazdálkodó szervezet, többek között tehát az általuk közösen alapított és működtetett Kft. vagyonát képezte (Pfv.II.23.316/1997., Pfv.II.20.384/1998.).

2. Az alperes által a Kft. rendelkezésére bocsátott tagi kölcsön vonatkozásában részben megalapozatlan, részben pedig téves ugyan a jogerős ítélet indokolása, az érdemi döntése viszont ennek ellenére is helytálló.

a./ Egységes az ítélkezési gyakorlat abban, hogy a házastársak Csjt. 27. §-ának (1) bekezdése szerinti osztatlan közös tulajdonszerzésének fogalma, tárgya és köre szélesebb fogalom a Ptk. szerinti közös tulajdonnál, mert a Csjt. „mindaz”, szóhasználatából az következik, hogy a házastársak reálszerzés elvén alapuló - családjogi értelemben vett - osztatlan közös tulajdonszerzése kiterjed mindarra, ami polgári jogi értelemben a (aktív és passzív) vagyon fogalmi körébe tartozik, tehát:
aa.) ami a Ptk. 94. § (1) bekezdése szerint polgári jogi értelemben tulajdonjog tárgya, tehát ingó vagy ingatlan dolog,
ab.) amelyre a Ptk. 94. § (2) bekezdése szerint a tulajdonjog szabályait megfelelően alkalmazni kell, tehát: pénz, értékpapír, dolog módjára hasznosítható természeti erő,
ac.) amely polgári jogi értelemben kötelmi jellegű igénynek minősül, tehát vagyoni értékű jog, illetve követelés, vagyoni tárgyú kötelezettség, illetve tartozás (LB Pfv.II.20.029/1997., Pfv.II.21.130/1998., Pfv.II.23.064/1998.).

A felek egymás közötti jogviszonyára irányadó házassági vagyoni jogi szabályok szerint az alperes által a közös vagyon terhére a Kft.-nek nyújtott kölcsön tehát kétséggel a felek közös követelésének minősül, ezért annak a Csjt. 31. § (2) bekezdése alapján történő megosztását a felperes - az egyéb feltételek meglétében - alappal igényelheti.

Más kérdés ugyanakkor az, hogy a vitás közös követelésnek nem az alperes, hanem a Kft. az adósa, ezért e jogcímen az alperes a követelés felperest megillető fele részének a megtérítésére csak a tartozás alperes általi - Ptk. 332-333. § szerinti - átvállalása vagy a házastársak, illetőleg az alperes és a Kft. közötti külső jogviszonyra irányadó Gt., illetve Ptk. szabályai alapján kötelezhető.

b./ A Gt. sem a valamennyi társasági formára egyaránt irányadó általános részi, sem pedig a korlátolt felelősségű társaságra irányadó különös részi szabályok körében nem tartalmaz a tagok és a társaság között létrejött polgári jogi viszonyokra, többek között tehát az ún. tagi kölcsönszerződésre vonatkozó speciális rendelkezéseket, ezért e jogviszonyra a Gt. 9. § (2) bekezdése alapján alkalmazandó Ptk. szabályai az irányadók.

A tag házastárs által a gazdasági társaságnak nyújtott ún. tagi kölcsön tehát a társasági tag és a gazdasági társaság között a társasági tagsági jogviszonyhoz ugyan kapcsolódó, de attól független polgári jogi jogviszonynak: kötelelemnek minősül, ezért az ilyen kölcsön-követelés nem része a tag házastárs gazdasági társaságbeli részesedésének, miértis annak értéke a forgalomképes

gazdasági társaságbeli részesedés (pl. kft.-üzletrész) átruházása esetén sem száll át a tag házastárs jogutódára.

A Ptk. 523. § (1) és (2) bekezdése szerint kölcsönszerződés alapján a pénzüintézet vagy más hitelező köteles meghatározott pénzüösszeget az adós rendelkezésére bocsátani, az adós pedig köteles a kölcsön összegét a szerződés szerint visszafizetni, és ha a hitelező pénzüintézet, - jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - az adós kamat fizetésére köteles (bankkölcsön), míg a Ptk. 277. § (1) bekezdése értelmében a szerződések tartalmuknak megfelelően, a megszabott időben kell teljesíteni.

Az idézett törvényhelyek szövegéből az következik, hogy a kölcsönszerződés a jellegét tekintve - a jogerős ítélet helyes indokai szerint lényegében visszterhes, a lejáratát tekintve pedig határozatlan vagy határozott időre szóló is lehet.

ba./ A kölcsönszerződés ingyenes vagy visszterhes jellegét nem vitásan az határozza meg, hogy a szerződés - Ptk. 201. § (1) bekezdése szerinti - visszterhességének elve szerint a kamat vagy maga a visszaadási kötelezettség minősül ellenszolgáltatásnak.

Ha ugyanis a kamat minősül ellenszolgáltatásnak, úgy ingyenes a kölcsönszerződés akkor, ha annak alapján az adóst - pénzükölcsön esetében - kizárólag a kapott pénzüösszeg visszaadására szorítókozó ún. szolgáltatási kötelezettség terheli, visszterhes viszont akkor, ha a kapott kölcsönösszegen felül a hitelező pénzüének a használata fejében - a kamatra vonatkozó szabályok szerint, illetőleg azok korlátai között - a szerződésben kikötött vagy jogszabály rendelkezése alapján járó ellenszolgáltatás: kamat, folyósítási jutalék, kezelési költség, stb. megfizetése is köteles.

Ha azonban maga a visszaadási kötelezettség minősül ellenszolgáltatásnak, úgy a kölcsönszerződés a Ptk. 201. § alkalmazási körében a szinallagmatikus viszony hiánya esetén, tehát attól függetlenül is visszterhes jellegűnek minősül, hogy az adott szerződésben a hitelezőnek a meghatározott pénzüösszeg használatáról való átmeneti lemondásával szemben az adósnak a kamat megfizetésére vonatkozó ellenszolgáltatási kötelezettsége fennáll-e vagy sem.

Az ítélezési gyakorlat az adósnak nem a kamatfizetésre, hanem magára a visszaadásra irányuló kötelezettségét tekinti ellenszolgáltatásnak, ezért a Ptk. 201. § alkalmazása szempontjából a kamatmentes kölcsönt is „visszterhes jellegű szerződés”-nek minősíti (BH 1977/2., PJD VII. 264.).

Mindezekből pedig - a jogerős ítélet helyes indokai szerint - az következik, hogy az életközösség ideje alatt a közös vagyon terhére az alperes által a Kft.-vel megkötött kölcsönszerződés

vonatkozásában - a volt házaspár egymás közötti jogviszonyára irányadó - Csjt. 30. § (2) bekezdése alapján törvényes vélelem szól amellett, hogy a szerződés a felperes hozzájárulásával jött létre, ezért a hivatkozott § (3) bekezdése szerint a szerződés teljesítéséért a felperes a Kft.-vel szemben a közös vagyon reá eső része erejéig maga is felelősséggel tartozik. Ez a felelőssége pedig a szerződés teljes tartalma, tehát a kölcsön összege, lejáratja és a szerződés egyéb feltételei vonatkozásában is fennáll.

bb./ A tagi kölcsönkövetelés összege vonatkozásában iratellenes a felperesnek az a felülvizsgálati érvelése, hogy a jogerős ítélet dr. K. P. igazságügyi könyvszakértő - felek által nem vitatott - véleményével ellentétes ténymegállapításokon alapul, és ezért a Pp. 177. § (1) bekezdését sérti.

A Pp. 177. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha a perben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához vagy megítéléséhez olyan különleges szakértelem szükséges, amellyel a bíróság nem rendelkezik, a bíróság szakértőt rendel ki, és rendszerint egy szakértőt kell kirendelni, több szakértőt csak különböző szakkérdések felmerülése esetén lehet kirendelni.

A perben eljáró elsőfokú bíróság a felek vagyonszövetséghez tartozó kft. üzletrészek forgalmi (piaci) értékének a megállapítása végett négy igazságügyi könyvszakértőt rendelt ki, mert az első három szakértő - a kirendelő végzésben foglaltak ellenére - nem az üzletrészek forgalmi (piaci) értékét, hanem azok könyv szerinti értékét állapította meg.

A jogerős ítélet alapjául szolgáló, dr. K. P. által elkészített - negyedik - igazságügyi könyvszakértői vélemény a vagyonszövetséghez tartozó kft. üzletrészek tényleges forgalmi (= valódi piaci) értékét az életközösség megszűnésének 2003. március 31-i időpontjára vonatkozóan 12.238.000 forintban, a közös vagyon megosztásának 2006. augusztus 31-i időpontjára vonatkozóan 7.149.000 forintban határozta meg, és a szakértői vélemény lelet részéből kitűnik az is, hogy az előbbi időpontban a Kft.-t 5.645.000 forint, az utóbbi időpontban pedig 5.301.000 forint hosszúlejáratú hiteltartozás terhelte, olyan ténymegállapítást viszont - a felperes ezzel ellentéte előadásával szemben - a szakvélemény nem tartalmazott, hogy a Kft.-nek vissza nem fizetett tagi kölcsön tartozása a fentebb említett fordulónapokon nem volt.

A per adatai szerint a Kft. 1998. évben jelentős összegű pénzügyi hitelt is felvett ugyan, M. A. könyvszakértő azonban a kft. üzletrészek könyv szerinti értékének a meghatározása során kifejezetten nevesítette azt, hogy a Kft.-nek a 2003. március 30-án fennálló 5.645.000 forint hosszúlejáratú hiteltartozása valójában az alperessel szemben fennálló tagi kölcsöntartozással azonos, az

alperes az első- és másodfokú-, sőt a felülvizsgálati eljárásban maga is a Kft. említett időpontbeli mérlegében szereplő hosszúlejáratú hiteltartozásnak a közös vagyon terhére nyújtott tagi kölcsönből még fennálló követelésével való azonosságát állította, nem hivatkozott arra, hogy a tartozás részben vagy egészben a pénzüntézzel szemben állna fenn, azt pedig kifejezetten tagadta, hogy az életközösség megszűnése után a Kft. a kölcsönt akár részben is visszafizette volna a részére.

A keresetlevélhez fénymásolatban mellékelte 1997. január 10-én kelt hitelkeret-megállapodás az alperes által „a megállapodás aláírásától számított 3 éven belül” a Kft. rendelkezésére bocsátandó kölcsön összegét 15.500.000 forintban, az azt módosító, 1979. szeptember 26-án kelt megállapodás pedig 5.000.000 forintban jelölte ugyan meg, a felek azonban a perben egyezően adták elő azt, hogy az alperes a közös vagyon terhére ténylegesen 16.445.000 forint kamatmentes tagi kölcsönt nyújtott a Kft.-nek, amelyből a Kft. az életközösség ideje alatt 430.000 forintot visszafizetett, az alperes pedig a fellebbezéséhez fénymásolatban mellékelte, 2002. február 19-én kelt és „Tagi kölcsön végleges rendelkezésre bocsátása” címet viselő megállapodásban foglaltakra hivatkozással lényegében azt állította, hogy „az 1997-ben a Kft. rendelkezésére bocsátott 15.645 forint tagi kölcsönből” az említett időpontban 10.000.000 forint visszafizetéséről valójában lemondott.

Nem hivatkozott ugyan az alperes arra, hogy a közös követelés részbeni elengedéséhez a felperes előzetesen hozzájárult volna, a hozzájárulásának a legalább utólagos megtörténte viszont ettől függetlenül is megállapítható. Az életközösség megszűnése után, a 2003. május 12-én megtartott taggyűlésen ugyanis a felperes a taggyűlés más időpontban történő folytatását kérte arra történt hivatkozással, hogy az iratokba való betekintési jogát az ügyvédje által javasolt könyvelő segítségével kívánja gyakorolni és a rendelkezésére bocsátott mérleget neki megmutatni, a kézzel írott feljegyzéseiről készült fénymásolatból pedig az is kitűnik, hogy kérdéses volt számára - többek között - a hosszúlejáratú kötelezettségek összetétele, összege és a hitelező személye is. Ilyen előzmények után azonban a 2003. május 14-én folytatott taggyűlésen a felperes a Kft. 2002. évi mérlegét a könyvelőjének jelenlétében elfogadta.

Mindezekből pedig az következik, hogy az életközösség 2003. március 31-én történt megszűnésének időpontjában a vagyonszösséghez tartozó tagi kölcsönkövetelésből - a felek által kölcsönösen elfogadott éves mérleg adatai és az alperes elismerése szerint - 5.645.000 forint állott fenn.

Egyéb bizonyíték hiányában ezért alaptalanul hivatkozik a felperes az általa is elfogadott mérlegadatokkal szemben arra, hogy a tagi

kölcsön (16.445.000 - 430.000 =) 16.015.000 forintos összegének 5.645.000 forintra való csökkenése már önmagában is alapot adna olyan következtetés levonására, hogy a Kft. a kölcsönből 10.000.000 forintot az alperesnek már 2003. március 31. napját megelőzően visszafizetett.

Téves ugyanakkor az alperesnek az az érvelése is, hogy a Kft.-nek nyújtott tagi kölcsön a társaság működéséhez biztosított olyan kölcsönnek minősülne, amelynek visszafizethetősége és összegszerűsége egyaránt a felek által közösen működtetett társaság gazdálkodásának az eredményes vagy veszteséges voltától függene, ezért a felek e jogcímen fennálló követelésének összege a lejáratig terjedő időben a Kft., illetőleg az üzletrészek értékének az arányában változna.

A hitelező alperes és az adós Kft. között létrejött kölcsönszerződés nem tartalmazott olyan feltételt, hogy a kamatmentes kölcsönt a Kft. csak a gazdálkodásának eredményessége esetén lenne köteles visszafizetni, azt pedig az alperes nem csupán nem bizonyította, de nem is állította, hogy a Kft.-vel szembeni esetleges ilyen további joglemondásához a felperes - a 2002. évi mérleg 2003. május 14-én történt elfogadásától eltekintve - az említett időpontot követően hozzájárult volna.

Mindezeknek a következménye pedig az, hogy a 2003. március 31-én - az alperes által is elismerten - fennálló közös követelés összege az említett időpontot követően kizárólag a Ptk. szabályai alapján, tehát a tartozásnak az adós Kft. általi részbeni teljesítése, vagy a tartozásnak a hitelező alperes - felperes hozzájárulásával történő - egészbeni vagy részbeni elengedése folytán csökkenhet, azzal azonban, hogy a 2003. május 14-i taggyűlés időpontja és a felperes tagsági jogviszonyának - az üzletrésze alperesre való átruházásával - 2008. december 2-án történt megszűnése közötti időszakban a hozzájárulás utólagos megadásának minősül az éves mérlegek felperes általi elfogadása is.

A Ptk. 292. § (2) bekezdése szerint ugyanis pénztartozás esetében a jogosult a határnapot megelőzően, illetőleg a határidő kezdete előtt felajánlott teljesítést is köteles elfogadni, a 240. § pedig módot ad arra is, hogy a felek a szerződést közös megegyezéssel módosíthassák. Nem vitás, hogy a perbeli kölcsönszerződést az alperes - a felperes vélelmezett hozzájárulásával - egyedül kötötte meg, a tartozás 10.000.000 forintos részének az elengedéséhez pedig a felperes a 2002. éves mérleg elfogadásával lényegében hozzájárult. A 2006. éves mérleg felperes általi elfogadásának az esetleges hiányában ugyanakkor nem ad alapot a közös követelés összege csökkenésének megállapíthatóságára önmagában az, hogy a Kft. vagyonának értéke a 2003. március 31-i 12.238.000 forintról 2006. augusztus 31. napjáig 7.149.000 forintra csökkent, és az

utóbbi időpontban a mérlegben nyilvántartott hosszúlejáratú hitel összege már csupán 5.301.000 forint volt.

A kft. tartozásainak az összegét ugyanis a felek kft.-beli gazdálkodásának a nyereséges vagy veszteséges volta nem befolyásolja, a 2006. augusztus 31. napján nyilvántartott tartozás összegének további csökkenése esetén pedig az alperes méltánytalan vagyoni előnyhöz is jutna a felperes terhére, hiszen a felperest ténylegesen megillető és az ő nevén nyilvántartott üzletrész közötti 20%-os mértékű különbözet értéke az utóbb említett időpontban fennálló tagi kölcsöntartozás összegére is figyelemmel, tehát annak arányos részével alacsonyabb összegben került meghatározásra.

bc./ A Pp. 122. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy marasztalásra irányuló kereseti kérelemnek csak lejárt követelés érvényesítése végett van helye.

Nem volt vitás a perben az, hogy a perbeli kölcsönszerződés nem határozatlan, hanem meghatározott időre vonatkozóan jött létre, a jogerős ítéletnek a lejárat időpontjára vonatkozó ténymegállapítása viszont ennek ellenére megalapozatlan.

A kölcsön lejáratát ugyanis az eredeti hitelkeret-megállapodás és a módosításának a keresetlevélhez mellékelte fénymásolata egyaránt 2010. december 31. napjában határozta meg, és az alperes a per megindulását követően benyújtott beadványaiban maga is ilyen lejáratú időpontot jelölt meg, a per későbbi szakaszában általa fénymásolatban becsatolt hitelkeret-megállapodás módosítás viszont a lejárat időpontját 2012. december 31. napjában tüntette fel, és ezt követően az alperes is ilyen lejáratú időpontra hivatkozott, anélkül azonban, hogy a korábban becsatolt okirat tartalmától és a saját korábbi előadásaitól egyaránt eltérő lejáratú időpont vonatkozásában bármiféle magyarázattal szolgált volna.

A rendelkezésre álló peradatok alapján tehát nem lehet megalapozottan állást foglalni abban, hogy a tagi kölcsön 2010. december 31-én vagy 2012. december 31-én jár-e le.

Ebből következik, hogy az alperes mint a - külső jogviszonyra irányadó - Ptk. 523. § szerinti kölcsönszerződés egyedüli hitelezője a közös követelést a Kft.-vel mint adóssal szemben csak annak a 2010. vagy 2012. december 31-i lejáratát követően érvényesítheti, és ekkor válik jogosulttá a felperes is arra, hogy a felek belső jogviszonyára irányadó - Csjt. 31. § (2) bekezdése alapján a közös követelés reá eső fele részében való marasztalását kérje.

Nem jogosult viszont a felperes - a jogerős ítélet helyes indokai szerint - arra, hogy a kölcsönösszeg egészének vagy az őt megillető fele részének a visszafizetése iránti igényét maga érvényesítse a Kft.-vel szemben, mert a szerződésben ő maga félként nem szerepelt, és arra sem, hogy a kölcsön lejáratát megelőzően a követelés reá eső részének megtérítését az alperestől követelhesse.

A kifejtettek miatt a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

A Pp. 270. § (1) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 78. § (1) bekezdése, valamint a költségmentesség bírósági eljárásban való alkalmazásáról szóló 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése és 16/A. §-a alapján - figyelemmel a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (5)-(6) bekezdéseiben foglaltakra is - rendelkezett a Legfelsőbb Bíróság felperes illetékeljegyzési joga folytán le nem rótt illeték, valamint az alperes felülvizsgálati eljárással felmerült költségeinek viseléséről.

Budapest, 2009. április 21.

a tanács elnöke, előadó bíró, bíró

A kiadmány hitelével:

tisztviselő